

Helsinški *bilten*

**HELŠINŠKI ODBOR
ZA LJUDSKA PRAVA U SRBIJI**
Kneza Miloša 4, Beograd;
tel/fax. 011/3349-170; 3349-167;
e-mail: office@helsinki.org.rs
http://www.helsinki.org.rs

BR.131 // JANUAR 2017.

FOTO: KANCELARIJA ZA KIM

SRPSKA OFANZIVA NA REGION

Urušavanje svetskog poretka i neizvesnost u pogledu orijentacije nove američke administracije, kao i sve dublje prisustvo Rusije na Balkanu, značajno utiču na dinamiku u regionu. Mobilisuća moć Evropske unije (EU) vremenom se istopila, a beskompromisno nadmetanje inostranih aktera na sceni, blokiralo je proevropske snage, uvodeći region u regresiju. Srbija od novoizabranog američkog predsednika Donalda Trampa očekuje da bude manje fokusiran na Balkan od prethodne administracije, odnosno da će napraviti nagodbu sa Rusijom oko podelne sfera na Balkanu. Uz procenu da će spoljna

politika novog američkog predsednika počivati više na pogodbama nego na principima, stručnjaci i analitičari nalaze analogiju s poznatim dogovorom u Jalti, o podeli interesnih sfera.¹ Takvo uverenje se već nekoliko meseci odražava-

1 „Trebalo li da očekujemo novu konferenciju u Jalti, kako bi se priznala nova Putinova de facto sfera uticaja“, pita se bivši šef nemačke diplomatije Joška Fišer u autorskom tekstu „Zbogom Zapade“, Danas 6. decembar 2016; po viđenju nekih domaćih komentatora „Jalta 2“ bi praktično značila prepuštanje Ukrajine Rusiji (sa Krimom), Belorusije, Sirije, pa možda i Srbije, Milan Mišić, u tekstu „Nepouzdan vodič za 2017“, Politika 19. decembar 2016.

va na ponašanje i retoriku vodećih ministara u vladi premijera Aleksandra Vučića. Osim toga, sve češće se pojavljuju analize i spekulacije o neodrživosti Bosne i Hercegovine i Makedonije, a kao "rešenje" se nudi stvaranje velike Albanije, velike Srbije i velike Hrvatske.² Smatra se da je to jedini garant za stabilnost na Balkanu, kao i da je multikulturalnost prevaziđen projekt.

U međunarodnom vakuumu, nakon, najpre izlaska Velike Britanije iz EU, a potom pobede Trampa u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD) i odsustva ozbiljnijeg angažmana međunarodne zajednice u regionu, Srbija uz podršku Rusije, obnavlja ambiciju da nametne svoj nedovršeni nacionalni projekat. Podizanjem tenzija, moralnim arbitriranjem čitavom regionu, uz stalno ukazivanje na navodno „loš položaj Srba u regionu“, u toku je svakodnevna kampanja protiv svih suseda. Šef diplomatije Ivica Dačić je čak zapretio da "jedva čeka" da se u međunarodnim organizacijama pojavi neko važno pitanje za Makedoniju ili Crnu Goru, "pa ćemo videti kako će se Srbija postaviti".³ Takav odnos prema susedima dovodi u pitanje orijentaciju Beograda koji je zvanično još uvek opredeljen za članstvo u EU, što podrazumeva konstruktivnu regionalnu saradnju.

Srpska nacionalna elita je priželjkavala međunarodne okolnosti koje će joj, uz pomoć Rusije, omogućiti zaokruživamije nacionalnog projekta. Rusija u stvaranju te iluzije igra važnu ulogu, jer je veoma duboko ušla u srpsko javno mnjenje s tezom da „Srbi treba da budu veoma srećni što nisu u EU. Isto važi i za Crnu Goru i Makedoniju“. Ističe se da rusofilsko raspoloženje srpskog naroda i ogromna simpatija prema Rusiji, i lično prema predsedniku Vladimiru Putinu,

2 Videti Timothy Less, <https://www.foreignaffairs.com/articles/bosnia-herzegovina/2016-12-20/dysfunction-balkans>.

3 <http://www.vecernji.hr/svijet/ivica-dacic-zaprijetio-da-ce-srbija-biti-protiv-interesa-susjednih-zemalja-1139595/komentari?page=1>.

predstavljaju veliko i dragoceno nacionalno nasleđe, s tim što je to rusofilstvo očigledno i svakom posmatraču sa strane, pa i sa Zapada.⁴

Ruski ambasador u Beogradu Aleksandar Čepurin naglašava da rešavanje problema bez Srbije a "kamoli protiv Srbije" neće uspeti, kao i da je preoružavanje Srbije odavno potrebno. On ističe da je tokom 2016. godine značajno ojačala saradnja u svim sferama i da se nada da će 2017. biti blistavo uspešna za rusko-srpske odnose.⁵

Uprkos oštrim reakcijama u regionu na Dačićeve izjave, Beograd tvrdi da Srbija mora da izgradi most poverenja sa susedima, ali da je jasno da većina bivših zemalja SFRJ ne deluje samostalno prilikom donošenja svojih odluka. Sve bivše jugoslovenske republike su, kako se ističe, igrači u nečijim rukama. Jer, susede boli istina, a Srbiju njihova „izdaja“. Zato niko nema pravo da se ljuti na „Beograd što brani svoje interese“.⁶

Destabilizirajućem ponašanju Srbije na ruku ide i krhka unutrašnja stabilnost u nekim od susednih zemalja, prvenstveno u Bosni, Makedoniji i Crnoj Gori. Dok, s jedne strane, neformalno (Crna Gora), ili formalno (BiH) sama doprinosi krhkosti unutrašnje političke ravnoteže u tim zemljama, s druge strane, nastoji da u tome profitira, nastojeći da ostvari sopstvene interese.

4 <https://www.fakti.rs/rossiya/bondarev-srbi-treba-da-budu-veoma-srecni-sto-nisu-u-eu-isto-vazi-i-za-crnu-goru-i-makedoniju>.

5 <http://kremlin.rs/%D1%87%D0%B5%D0%BF%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%BD-%D1%82%D0%B2%D1%80%D0%B4%D0%B8-%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE-%D1%98%D0%B5-%D1%88%D1%82%D0%BE-%D1%81%D0%B5-%D1%81%D1%80%D0%B1%D0%B8%D1%98%D0%B0-%D0%BD%D0%B0/>.

6 <https://rs.sputniknews.com/analize/201701041109499395-makedonija-susedi-ivica-dacic-kosovo-saradnja/>.

ODNOS PREMA HRVATSKOJ

Hrvatska se oduvek doživljavala kao glavni kokurent u regionu, a od kako je postala članica EU i NATO, kampanja protiv nje se intenzivirala. Svaki povod se koristi, kako bi se Hrvatska zakovala za ustaštvo. Kritike upućene Hrvatskoj su indirektno i kritike EU. Tokom prošle godine Beograd je uputio i protestnu notu Zagrebu, u kojoj se „izražava zabrinutost zbog antisrpskog raspoloženja koje je prisutno u Republici Hrvatskoj i poslednjih godina se nesmetano razvija sa jasnom tendencijom eskalacije“. Tim povodom Ivica Dačić je izjavio da je „Hrvatska zemlja u kojoj se rehabilituju fašističke tvorevine koje su postojale i u drugim državama, ali u kojima se ne drže hvalospevi kao u Hrvatskoj“.⁷

Povodom obeležavanja pravoslavnog Božića u Zagrebu, izaslanik predsednika Vlade Srbije, Vladimir Božović je u govoru koristio iste teze kao i Slobodan Milošević, posebno kad je govorio o navodnoj ugroženosti Srba u Hrvatskoj i nameri Srbije da ih “brani svim raspoloživim sredstvima”...⁸

DVOSTRUKA POLITIKA SRBIJE PREMA BIH

Predsednik Republike Srpske (RS) Milorad Dodik eskalira u svojim antibosanskim aktivnostima. Nakon referenduma o entitetskom prazniku, priprema teren za postepeno otcepljenje.

Proslava 9. januara kao državnog praznika RS izazov je ne samo Sarajevu, već i za međunarodnoj zajednici. Međutim, potez Mladena Ivanića, aktuelnog predsedavajućeg Predsedništva BiH, da za tu priliku obezbedi prisustvo dela vojnog

sastava na parade, bio je svojevrsna provokacija na koju još uvek nema prave reakcije.

Dan Republike Srpske (RS), 9. januar je odlukom Ustavnog suda BiH proglašen neustavnim. Bez obzira na negodovanje Sarajeva i međunarodne zajednice, Milorad Dodik je podsetio da “ovu godišnjicu mnogi nisu željeli, ali koja se dogodila”. U obraćanju na svečanoj akademiji istako je da je RS, osnovana pre 25 godina, državno-pravni okvir za narod koji je u sviježem pamćenju nosio stradanja iz Prvog i Drugog svjetskog rata”. Dodik je još dodao “nikada nećemo odustati od onoga što je naš identitet, što je naša država, što je naša Republika Srpska”. RS je, istakao je, primarno zainteresovana da joj se vrate izvorna ovlašćenja, „nelegalno preuzetih“, predviđena Dejtonskim mirovnim sporazumom. Ukoliko to ne bude moguće, poručio je, niko je neće zadržati u BiH.⁹ Jer, Republika Srpska je Božje djelo i nitko je ne može zadržati u sadašnjoj BiH!¹⁰

Predsednik Srbije Tomislav Nikolić je iz Banjaluke poručio, kako specijalne odnose RS sa Srbijom “nikada i niko neće uspeti prekinuti”, kao i da je to jedinstven stav svih u Srbiji. On je tom porukom jasno stavio do znanja da podržava ideju o ujedinjenju Srbije i RS, odnosno da deli ono što njegov “brat Mile otvoreno govori”.¹¹ Rekao je i da „sanjamo još specijalnije veze” Srba sa obe strane Drine i da budemo jedinstveni deo sa maticom Srbijom.... Taj san se uporno obnavlja i jednog dana će biti ostvaren”. Sugerisao je da se BiH transformiše u zajednicu nezavisnih država¹² i podvukao da je RS nastala zato što su dru-

7 <http://mondo.rs/a924348/Info/Ex-Yu/Ivica-Dacic-Srbija-salje-protestnu-notu-Hrvatskoj.html>.

8 <http://rs.n1info.com/a219313/Svet/Region/Hrvatsko-mini-starstvo-kritikovalo-govor-Vucicevog-izaslanika.html>.

9 <http://www.slobodnaevropa.org/a/dan-republike-srpske-obiljezavanje/28221055.html>.

10 <http://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/milorad-dodik-sanjamo-o-ujedinjenju-republike-srpske-sa-srbijom-predsjednik-srbije-nikolic-slazem-se-s-onim-sto-brat-mile-otvoreno-kaze/5486371/>.

11 <http://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/milorad-dodik-sanjamo-o-ujedinjenju-republike-srpske-sa-srbijom-predsjednik-srbije-nikolic-slazem-se-s-onim-sto-brat-mile-otvoreno-kaze/5486371/>.

12 Isto.

gi hteli da razbiju Jugoslaviju, a sad kad je stvorena, naša je obaveza da je štitimo.¹³

Profesor Fakulteta političkih nauka u Banjaluci, i bivši potpredsednik RS, Emil Vlajki smatra da Republika Srpska treba da stisne petlju i proglasi konfederaciju, jer bi u protivnom mogla da nestane.¹⁴

Evropski savet je svojevremeno utvrdio nezakonitost održavanja referenduma o Danu entiteta i zastupa stav da je najvažnije ispravno funkcionisanje demokratskih institucija, a to uključuje i provođenje odluka Ustavnog suda. U tom smislu, poziva na suzdržavanje od retorike podela, a zalaže se za vitalne političke i privredne reforme.¹⁵

Američka ambasada u Sarajevu je takođe istakla da, „nepoštivanje odluke Ustavnog suda BiH predstavlja kršenje vladavine prava, a oni koji to čine, moraju za to odgovarati“. Svaku pretnju sigurnosti i stabilnosti shvaćamo vrlo ozbiljno.¹⁶

Aleksandar Radić, vojni analitičar iz Beograda, smatra da Dodik ima malo manevarskog prostora i da nema mogućnost da iz oružanih snaga BiH izuzme srpski element, dok bi svako jačanje policije RS privuklo pažnju i bilo prepoznato kao postupak protiv mira i bezbednosti.¹⁷

Valentin Incko je istakao da za međunarodnu zajednicu postoji samo dejtonska Bosna i Hercegovina i Republika Srpska koja je dobila svoj legitimitet 21. novembra 1995. godine u Dejtonu.

¹³ Isto.

¹⁴ : <https://rs.sputniknews.com/analize/201701041109414313-neka-se-putin-pobrine-danas-ponovo-ne-bombarduju-2/>.

¹⁵ <http://www.slobodnaevropa.org/a/dan-republike-srpske-obiljezavanje/28221055.html>.

¹⁶ <http://www.slobodnaevropa.org/a/dan-republike-srpske-obiljezavanje/28221055.html>.

¹⁷ http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2017&mm=01&dd=11&nav_category=167&nav_id=1219064.

Ako bismo počeli slaviti “praznike”, kao što je 9. januar, onda bi se neki mogli dosetiti i da se slavi, recimo, 10. april, dan kada je osnovana Nezavisna Država Hrvatska (NDH). Mislim da to nikome ne pada na pamet i da treba gledati prema budućnosti, a ne prema prošlosti.¹⁸

KONTINUIRANA DEMONIZACIJA KOSOVA

Bez obzira na potpisani sporazum sa Prištinom, Beograd uporno nastavlja sa kampanjom protiv Kosova i Albanaca, što je u suprotnosti s duhom Sporazuma. Vodi se međunarodna kampanja protiv prijema u međunarodne organizacije, posebno u UNESCO. Srbija je već uspela prošle godine da ospori članstvo Kosova u toj organizaciji. Nedavno je bivši šef Misije UN na Kosovu Soren Jasen Peterson izjavio da Srbija čini sve kako bi destabilizovala nezavisnost Kosova i da EU treba snažnije da uslovi Srbiju.¹⁹

Na sve pritužbe zbog odnosa prema Kosovu, Beograd odgovora da upravo Priština destabilizuje Kosovo, jer odbija da formira zajednicu srpskih opština.²⁰

Ambasador Srbije pri UNESCO Darko Tanasković tvrdi da bi „ulazak Kosova u UNESCO imao nesagledive posledice po srpski identitet i kulturno nasleđe u Pokrajini“.²¹

Hapšenje Ramuša Haradinaja u Francuskoj, na osnovu poternice Srbije dodatno je poremetilo odnose s Kosovom i do daljnjeg blokiralo dijalog. Francuski sud je za sada pustio Haradinaja

¹⁸ <http://mojabanjaluka.info/infograda/clanak/31529/-skandalozno-incko-uporedio-srpsku-sa-ndh->

¹⁹ [https://rs.sputniknews.com/politika/201701041109502433-dacic-danska-diplomatija-/](https://rs.sputniknews.com/politika/201701041109502433-dacic-danska-diplomatija/)

²⁰ Ibid.

²¹ <https://rs.sputniknews.com/politika/201701041109491269-Tanaskovic-Kosovo-Une-sko/>

na slobodu uz kauciju. Srbija i dalje očekuje njegovu ekstradiciju, što je malo verovatno.

Srbijanski mediji istovremeno šire tezu da „veterani terorističke OVK“ zbog hapšenja Haradinaja kuju planove za otmice predstavnika srpskih vlasti koji bi posetili KIM.²² Mediji navode da bi oni pokušali ucenama da izdejtstvuju puštanje na slobodu Ramuša Haradinaja i povlačenje optužnice koju je protiv njega podigao Beograd. Predsednik Odbora za KiM Milovan Drecun izjavio je da se u narednom periodu ne mogu isključiti incidenti na „Kosmetu“, kao i da je opasnost od izvođenja terorističkih akcija na KiM – visoka.²³

UDAR NA MAKEDONIJU

Makedonija već duže vreme prolazi kroz duboku političku krizu i sve češće su špekulacije o njejoj neodrživosti. Nakon decembarških, vanrednih parlamentarnih izbora, albanske partije su se ujedinile i time postale odlučujući faktor za konstituisanje vladajuće većine i izbor premijera – Gruevskog, ili Zaeva.²⁴ Čak se smatra da njihova nova pregovaračka pozicija može da obezbedi premijera Albanca.

Upravo u takvoj atmosferi Beograd se odlučio i za kampanju protiv Makedonije i to, pre svega zbog priznavanja Kosova i zalaganja za njegovo članstvo u UNESCO. Ivica Dačić je u svojoj nedavnoj ofanzivi protiv regiona uključio i Makedoniju, ističući da je „uveren u potrebu prijateljskih odnosa sa Makedonijom, ali da ne može da se pravi da ne vidi da je Makedonija priznala Kosovo i glasala za prijem Kosova u UNESCO, dok je Srbija priznala Makedoniju pod ustavnim imenom, što je najvažnije državno pitanje

²² Vecernje novosti, 12, januar 2017

²³ Ibid.

²⁴ Predsednik Makedonije Đorđi Ivanov je poverio mandat za sastav vlade dosadašnjem premijeru Nikoli Gruevskom, ali je neizvesno hoće li on uspeti da obezbedi većinsku podršku u Sobranju.

Makedonije“. Pitanje Kosova je vitalno pitanje za Sbiju, istakao je Dačić, ali je Makedonija ipak glasala protiv srpskog stava, što „ruši naše prijateljstvo“.²⁵

Skoplje je Dačićeve izjave označilo kao „mali diplomatski skandal“ i „nervozni revanšizam“. Nino Ružin, bivši makedonski ambasador u Briselu, je istako da je to „neprihvatljiv gest poznatog frontmena Vučićeve vlade, koji je poznat po sličnoj retorici prema hrvatskim i kosovskim političarima“.²⁶

CRNA GORA – STALNA META

Iako predsednik Vlade Aleksandar Vučić ima manje-više korektan odnos prema Crnoj Gori i Milu Đukanoviću, svi ostali akteri na srbijanskoj sceni, uključujući i medije, uporno omalovažavaju crnogorsku državu i njen identitet. Od kada se Crna Gora opredelila za članstvo u NATO kampanja protiv Crne Gore je intenzivirana, kao i podrška crnogorskoj opoziciji koja nastupa s izrazito anticrnogorskih pozicija. SPC i sve partije desne orijentacije (DSS, SRS, SNS, Dveri, DJB i druge grupe) uporno negiraju Crnu Goru i tretiraju je kao srpsku zemlju. Pokušaj državnog puča na dan izbora je osujećen, ali je istovremeno pokazao spregu Beograda i Moskve sa crnogorskom opozicijom, čiji je cilj bio svrgavanje Mila Đukanovića i sprečavanje članstva Crne Gore u NATO.

Nikita Bondarev, ruski istoričar iz Instituta za strateške studije, napominje da „svi treba nešto da preduzmemo da Crna Gora ne uđe u NATO. Ne samo Rusija, nego sve evropske konzervativne snage i evroskeptici, kojih u Evropi ima dosta. Ako ništa drugo, treba makar dati do znanja širokim narodnim masama u Crnoj Gori

²⁵ <https://rs.sputniknews.com/politika/201701031109490440-dacic-skoplje-odgovor/>.

²⁶ <https://rs.sputniknews.com/analize/201701041109499395-makedonija-susedi-ivica-dacic-kosovo-saradnja/>

da se solidarišemo sa njihovim antiatlantskim izborom”.²⁷ Ukoliko drugi akteri na svetskoj sceni (Rusija ili Kina) budu potpuno pasivni, Zapad će postići da progura Crnu Goru u NATO. Jer “crnogorska opozicija ne može sama da se bori protiv agitacione, propagande ili, ne daj Bože, vojne mašinertije NATO pakta.”²⁸

OSLONAC NA RUSIJU

Moskva dosledno i na svim nivoima, posebno u Savetu bezbednosti UN – brani dejtonsku Bosnu u njenom sadašnjem obliku. Isto tako, kad je reč o Kosovu dosledno brani rezoluciju UN 1244. I jedno i drugo svedoči o hipokriziji Moskve, jer na Balkanu navodno brani neprikosnovenst teritorijalnog integriteta (Bosne i Hercegovine i Srbije), a sama taj princip ne poštuje kad je reč o njenom susedstvu (Ukrajina, Gruzija, Moldavija ...). Zato je Dodik važan partner za Moskvu, jer, kako ističe, “Dodik u ovom trenutku jedini pruža garancije očuvanja dejtonske Bosne”.²⁹

Rusija tretira Bosnu kao zemlju zamrznutog konflikta, jer u Bosni nije rešeno, kao se ističe, “nijedno teritorijalno i nacionalno pitanje zbog koga je tamo izbio građanski rat”. U ovom trenutku ta pitanja nisu aktuelna samo zato što Dodiku u principu odgovara ovakva postdejtonska Bosna.³⁰ Brisanje Republike Srpske sa političke karte sveta, ističe se, pokreće se lančana reakcija i pod znakom pitanja je i muslimansko-hrvatska federacija, i distrikt Brčko i uopšte, BiH u sadašnjem obliku. Ističe se da je nerealno uskratiti

27 <https://www.fakti.rs/rossiya/bondarev-srbi-treba-da-budu-veoma-srecni-sto-nisu-u-eu-isto-vazi-i-za-crnu-goru-i-makedoniju>.

28 <https://www.fakti.rs/rossiya/bondarev-srbi-treba-da-budu-veoma-srecni-sto-nisu-u-eu-isto-vazi-i-za-crnu-goru-i-makedoniju>

29 http://ruskarec.ru/politics/2017/01/11/eksperti-putin-tretera-dodika-kao-politichara-svetskog-ranga_678211

30 Ibid.

prava i slobode autonomiji Srba u Bosni i očekivati da se proces na tome završi.³¹

Ruski ambasador u BiH Ivanov je istakao da po država legitimna prava RS i njen poseban status kao jednog od entiteta, uključujući najšira ovlašćenja u privrednoj, kulturnoj, pravnoj, kao i u drugim sferama.³²

Dr Nikita Bondarev, šef balkanskog sektora Ruskog instituta za strateška istraživanja (RISI) ističe da je „Dodik u ovom trenutku jedini pruža garancije očuvanja dejtonske Bosne”³³ Slično misli i Dr Georgij Engelgart, naučni saradnik Instituta za slavistiku Ruske akademije nauka: „Dodik je možda najpouzdaniji partner Rusije u ovom regionu”.

Ruska uloga na Balkanu nije značajna po ekonomskom angažmanu, osim u energetsom sektoru. Rusija je ogledalo neuspelih transformacija i tranzicija na Balkanu. Savezništvo s Rusijom bazira se na frustraciji i otporu vrednostima na kojima počiva savremena Evropa.

31 Ibid.

32 <http://kremlin.rs/>.

33 http://ruskarec.ru/politics/2017/01/11/eksperti-putin-tretera-dodika-kao-politichara-svetskog-ranga_678211

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Srbija nije odustala od svojih aspiracija. Smatra da je međunarodni kontekst trenutno povoljan i da ne treba propustiti priliku da proveri reakcije međunarodne zajednice.

Istovremeno, pojačana nacionalistička retorika je uvek sredstvo da se pokrije odsustvo legitimiteta i nesposobnost da se zemlja reformiše na modernim osnovama.

Proslavom Dana RS (9. januar), osim istrajavanja na državnosti RS, pokušava se legitimisati nasilje i ratni zločini iz devedesetih, što se uklapa u tezu Dobrice Ćosića o „oslobodilačkom ratu Srba u BiH“.

Pretenzije su ispoljene i prema Crnoj Gori, Kosovu i Makedoniji. One su postale glasnije od kada se Zapadni Balkan sve češće tretira kao „unfinished business“.

Ucenjivačka i preteća politika Beograda dovodi u pitanje proevropsku orijentaciju Srbije. A ruska sve otvorenija podrška na tom kursu, jasno pokazuje da je Moskva ušla duboko u mnoge institucije i da je veštom propagandom uspjela da kreira ili pojača antizapadno raspoloženje.

Pad evroentuzijazma u javnosti je posledica sporog napretka ka EU i sve očiglednije besperspektivnosti članstva, bar za sada. Frustracija i opšte nezadovoljstvo ide na ruku populizmu i autoritarnosti premijera.

EU, bez obzira na trenutnu krizu, mora jasno definisati svoju politiku prema Zapadnom Balkanu. Nije dovoljna retorička podrška bez jasnih ciljeva.³⁴ Neophodna je njena veća podrška svim proevropskim segmentima društva. Takođe, безусловna podrška premijeru Vučića dovela je do urušavanja svih institucija i medija, te značajno oštetila kritički duh i otpor.

Bosna je ključna karika za stabilizaciju Balkana i zbog toga je neophodna revizija Dejtonskog sporazuma. Nepravедna je podela na entitete, pri čemu najveća zajednica, bošnjačka, dobija najmanji deo teritorije. Zato revizija treba da se zasniva, ne samo na etničkim kriterijima, već, pre svega ekonomskim i geografskim. Politiku identiteta koja je na delu već dve decenije treba dopuniti i drugim dimenzijama, prvenstveno traženjem i definisanjem tačke integracije za sve narode u BiH. Neophodno je izgraditi državni identitet BiH. To isto važi i druge novonastale države na teritoriji bivše Jugoslavije.

34 „... Dok Dodik 'hrabro' korača napred, svaki put sve snažniji i ohrabreniji, EU i SAD ga 'hapse', 'privode', 'saslušavaju', 'kažnjavaju', u svojim izjavama i snovima, ali ne i u praksi i na javi; komentar Danasa „Legende o Miletu“, 11. januar 2017.